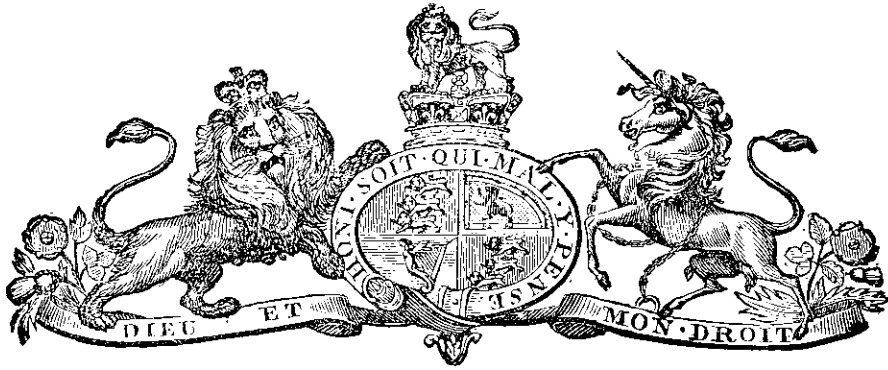




KO TE

KAHITI O NIU TIRENI.

HE MEA TA I RUNGA I TE MANA O TE KAWANATANGA.

PONEKE, TAITE, HEPETEMA 12, 1895.

Te Tari mo nga Tikanga o te Ture, Poneke, 4 Hepetema, 1895.

KUA pai Te Kawana, ki te whakatu i a

MEHAKA TOKOPOUNAMU, o Te Whaiti, Galatea,

hei Ateha i raro i nga tikanga o "Te Ture Kooti Whenua Maori, 1894."

NA TE HETANA,
R. J. SEDDON,
Minita mo te Taha Maori.

"Te Ture Kooti Whenua Maori, 1894."

I ROTO I TE KOOTI WHENUA MAORI O NIU TIRENI.

Mo runga i tetahi whenua kei te Takiwa o Kawhia ki te Raki, e mohiotia ana te ingoa ko Mangaora, e puritia ana taua whenua i raro i tetahi Ota o te Kooti, i raro i te Tekiona 20 o "Te Ture Kooti Whenua Maori, 1886," i mahia i te wha o nga ra o Pepuere, 1889.

I TETAHU tuunga o te Kooti i tu nei ki Otorohanga i te 20 o nga ra o Aperira, 1895, i te aroaro o Hone Arekahanara Wirihana, Kai-whakawa raua ko Tuta Tamati, Ateha.

A, notemea i ata kimihia, i ata kitea hoki e te Kooti, ko te nuinga o nga tangata no ratou nei taua whenua, kua whakaae kia whaka-kaporeihanatia ratou hei Tangata Whai-paanga ki taua whenua, a ko taua whaka-kaporeihanatanga hei painga mo ratou.

Na, ka whakataua ka whakaritea hoki, ko nga tangata Maori no ratou nei nga ingoa e mau ana i te rarangi tuatahi o te Kupu Apiti e mau nei ki tenei, kua namangia nei ki te whika, timata atu i te whika tahi tae noa atu ki te whika kotahi rau e toru tekau ma waru, kua Whaka-kaporeihanatia, a, e mohiotia ana hoki ko nga "Tangata Whai-paanga ki Mangaora."

Na, ka whakataua ano hoki ko te huinga nui o nga tangata whai-paanga ki taua whenua, ka tu ki Mangahoe, e tata ana ki Te Awamutu, a te 15 o nga ra o Hune, 1895.

He mea tuhi na toku ringa mo te Hiiri o te Kooti i tenei te rua tekau o nga ra o Aperira, 1895.

H. A. WIRIHANA, Kai-whakawa.

KUPU APITI.

- | | | |
|------------------------|---------------------------|-----------------------------|
| 1. Aratema Rotohiko. | 22. Karaka Paniana. | 43. Niri te Ariki. |
| 2. Hou Wharekawa. | 23. Kuitatu Hou. | 44. Ngahautaua Hou. |
| 3. Hori Tumohe. | 24. Kawana Kahukino. | 45. Noka Hukanui. |
| 4. Horoia te Kurukuru. | 25. Kuruki Maihi. | 46. Ngahuripoki Tati Noka. |
| 5. Hemi Torohu. | 26. Mero Hemi. | 47. None Nohomutu. |
| 6. Hira Kingi. | 27. Mata Kaora. | 48. Ngaharo Nohomutu. |
| 7. Hiriaki Tanirau. | 28. Merana Hemi. | 49. Ngauru Hou. |
| 8. Hare Taumaihi. | 29. Mere Tupara. | 50. Parama te Hui. |
| 9. Hori Tiko. | 30. Mataruru te Rangiura. | 51. Parewaero Ngara. |
| 10. Hunia Kahukino. | 31. Mihaka Raiha. | 52. Paki Mero. |
| 11. Hiakai Reihana. | 32. Matehaere te Hui. | 53. Punga te Ariki. |
| 12. Hikairo Reihana. | 33. Metiria Urupoporo. | 54. Papato te Ariki. |
| 13. Hikibiki Reihana. | 34. Mere Taumaihi. | 55. Piko Pacahi. |
| 14. Hikitanga Maihi. | 35. Moeroa Huata. | 56. Pungatara Kingi. |
| 15. Kire Tuhau. | 36. Namekura Hou. | 57. Patene Hukanui. |
| 16. Karauti te Taramu. | 37. Mana te Araapuni. | 58. Pungarehu Kapara. |
| 17. Kingi Kapara. | 38. Maata Hikairo. | 59. Pareterakau Kapara. |
| 18. Kami te Ariki. | 39. Matenga Reweti. | 60. Pikia Hou. |
| 19. Kohitu Nohomutu. | 40. Ngara Tapahia. | 61. Penetana Pukewhau. |
| 20. Kumepo Pakura. | 41. Ngareta Kingi. | 62. Pamu te Ariki. |
| 21. Kotonga Rotohiko. | 42. Ngakao Harihari. | 63. Rangiawatea Hongihongi. |

			Sex.	Age.
64. Riperata Witeria.	90. Te Ruaki te Awatea.	113. Ngakongako Mero	.. m.	12
65. Rangiwihua Rotohiko.	91. Te Tatangi te Ruaki.	114. Pouwhero Mero..	.. f.	10
66. Rahi Rangiao.	92. Taratu Tanirau.	115. Penetita Noka ..	.. m.	5
67. Rangianewa Reihana.	93. Te Ruaki Pakura.	116. Paopao Patena ..	.. m.	9
68. Raiha Penetana.	94. Titihuia te Waimaori.	117. Pou Hou ..	.. f.	17
69. Rihi Rauparaha.	95. Tuia Kahukino.	118. Piungauru Aretema	.. f.	17
70. Rangibi Hou.	96. Tuhoro Nohomutu.	119. Rangimahora Hira	.. f.	12
71. Toki Wikitoria.	97. Te Hemara (kai-tiiwhi o Tirikohua te Arapuni).	120. Rangiharuru Noka	.. f.	14
72. Te Mamac Wikitoria.	98. Tuahu Hou.	121. Rauorewa Patena	.. f.	15
73. Te HemaraTirikohua.	99. Uruhapainga Hou.	122. Ratauhinga Hou.	.. f.	16
74. Te Oke Taukitua.	100. Wikitoria Hukanui.	123. Taheke Raiha ..	.. f.	13
75. Te Wharaunga te Oke.	101. Winikerei Raiha.	124. Taiehichi Raiha	.. m.	8
76. Te Katinga Manu.	102. Werahiko Perahama.	125. Te Rangiura Keiha	.. f.	15
77. Tumohe Taraunahi.	103. Witaria te Mutunga.	126. Paratu Parangahu	.. m.	11
78. Te Herenga Tema.	104. Wi Paca Tema.	127. Te Rangiura Waka	.. f.	13
79. Te Rangiura Heneriko.	105. Wiri Taumaihi.	128. Te Nge Patena ..	.. f.	14
80. Te Wara Kingi.	106. Whakawawa Taumaihi.	129. Te Arapuni Hongihongi	.. m.	15
81. Te Moananui te Rangiura.		130. Te Rahowai Hongihongi..	m.	8
82. Tukotahi Tanirau.		131. Tene Kotonga ..	.. f.	9
83. Te Uranga Koipu.		132. Tuhau Kotonga	.. m.	7
84. Tiramanuhiri Koipu.		133. Te Atoa Wikitoria	.. m.	20
85. Te Arani Pacahi.		134. Tepe Noka ..	.. f.	17
86. Te Mahara Kaperiera.		135. Wi Toetoe te Urikore	.. m.	10
87. Tairua te Mahara.		136. Wi Rewharewha	.. m.	12
88. Tumata te Mahara.		137. Whiti Horoia ..	.. f.	8
89. Te Kamaka Pipene.		138. Wiremu Rangaraha	.. m.	9

“Te Ture Kooti Whenua Maori, 1894,” Tekiona 122, 123, me 124.

I ROTO I TE KOOTI WHENUA MAORI O NIU TIRENI.

Mo runga i te whenua e mohiotia ana ko Mangaora Poraka.

I TETAHI tuunga o te Kooti i tu nei ki Kihikihi, i te aroaro o Hone Arekahanara Wirihana, Kai-whakawa, mo runga i te rarangi ingoa o nga tangata i whakaingoaia hei mema mo te Komiti o Mangaroa Poraka, e nga tangata no ratou taua whenua, i roto i tetahi Huinga nui, a, i runga i te whakatakotoranga o taua rarangi ingoa tangata ki roto ki tenei Kooti e te Tiamana o taua Huihuinga.

Ka whakataua ka whakaritea hoki ko nga tangata maori e mau nei o ratou ingoa i roto i te Kupu Apiti kua apitiria nei ki tenei, a kua whaitohungia nei o ratou ingoa ki te whika, timata i te whika tahi tae noa ki te whika ono, ko taua hunga toko-ono ka whakaturia hei Komiti whakahaere mo Mangaora Poraka.

He mea tuhi na Hone Arekahanara Wirihana, Kai-whakawa, me te Hiiri o te Kooti i tenei te tekau-ma-ono o nga ra o Hurae, 1895.

H. A. WIRIHANA, Kai-whakawa.

KUPU APITI.

1. Noka Hukanui.

2. Kingi Kapara.

3. Rangiura Heneriko.
4. Tuahu Hou.

5. Te Katinga Mana.

6. Penetana Pukowhau.

KOOTI WHAKAWA TUARUA, KI WHANGANUI A TE 15 O NGA RA O OKETOPA, 1895.

“Te Ture Kooti Whenua Maori, 1894.”

Tari Kooti Whenua Maori, Poneke.

HE panuitanga tenci kia mohiotia ai ka tu te Kooti Whakawa Tuarua ki Whanganui, a te 15 o nga ra o Oketopa, 1895, ki te uiui ki te whakatau hoki i nga tono whakawa tuarua kua tukua mai mo runga mo nga whakataunga a te Kooti e mau nei te whakaaturanga i te Kupu Apiti i raro iho nei. Ko nga tangata katoa e whai tikanga ana ki aua tono me haere ki reira, ki Whanganui, a taua ra.

I tuhia i tenci te 7 o nga ra o Hepetema, 1895.

NA TE HONEHANA,
Kai-Rehita.

[Wellington, 95-62.]

KUPU APITI.

TONO WHAKAWA TUARUA MO NGA WHAKATAUNGA I PUTA I MUA ATU I TE MANANGA O “TE TURE KOOTI WHENUA MAORI, 1894.”

Nama.	Kai-tono,	Te ingoa o te whenua.	Whakataunga e tonoa nei kia whakawakia tuaruatia.
15	Ngawai Tarawhiti (Wh. 211-1) ..	Parewanui	He whakataunga, i puta i te 14 o nga ra o Hurae, 1894, mo nga take paanga ki te whenua, ara te wahi o taua whakataunga e pa ana ki nga wehenga o te whenua kua huaina ko Nama 6, 16, me 19A, ara ki nga paanga o Hori te Mohi, kua mate, i roto i aua wehenga, i runga i te mea ko te Kai-tono rana ko tona tuakana (? teina), ko Taihuru, nga tino whanaunga tata o te tupapaku.
16	Wiari Rawiri (O. 558-7) ..	Te Rua Kohatu i Kakariki	He whakataunga, i puta i te 31 o nga ra o Akuhata, 1894, wehewhe i nga moni i whakataua e te Kooti kia utua ki nga Maori mo taua Rua Kohatu.

[Ka ahei te whakaneke i tetahi, i enei kechi katoa ranei e rua, ki Matene whakawa ai, mehemea ka tonoa e nga Kai-tono, e nga Kai-tawari ranei i tetahi, i enei kechi katoa ranei, kia whakanekehia ki reira.]

KOOTI WHENUA MACRI KI HEHITINGI, A TE 28 O NGA RA O HEPETEMA, 1895.

“Te Ture Kooti Whenua Maori, 1894.”

HE panuitanga tenei kia mohiotia ai ka tu te Kooti ki Hehitingi, a te 28 o nga ra o Hepetema, 1895, ki te whakawa ki te uiui hoki i nga tikanga o nga tono e mau i te Kupu Apiti i raro iho nei. Ki te kore te Kooti e tu a taua ra ka tu a muri tata atu ina watea etahi atu o ona raruraru.

I tuhia i tenei te 11 o nga ra o Hepetema, 1895.

NA TE HONHEHANA,
Kai-Rehita.

[Wellington, 95-64.]

KUPU APITI.

TONO KIA WHAKATUTURUTIA TE TUKUNGA WHENUA.

Nama.	Te Ahua o te Tuku.	Te ra i hainatia ai.	Te ingoa o te whenua.	Nga ingoa o nga tangata e whai tikanga ana ki taua whakahaerenga.
169	He tuku (95-237)	9 o nga ra o Hurae, 1895	Whenuahou B ara Nama 2	Pine Patoromu me tetahi atu ki a William Nelson.

TONO WHAKATU RIUWHI KI TE PAANGA WHENUA.

Nama.	Kai-tono.	Te ingoa o te whenua.	Te tangata kua mate.
170	Mahanga Kaiwhata (na tana Kai-whakahaere na James Grindell) (Na. 270-5)	Tatara-a-kina	Paora Kaiwhata.

TONO KIA WETEKIA TE HERE.

Nama.	Kai-tono.	Te ingoa o te whenua.
171	Horima Paerau, Hakopa te Ahunga, me etahi atu (na to ratou Kai-whakahaere na R. T. Blake) (Na. 51-17)	Kaimanawa-Oruamatua Nama 1.

KOOTI WHENUA MAORI KI AWARUA (SPRING CREEK), WAIRAU, A TE 17 O NGA RA O HEPETEMA, 1895.

“Te Ture Kooti Whenua Maori, 1894.”

HE Panuitanga tenei kia mohiotia ai ka tu te Kooti ki Awarua (Spring Creek), Wairau, a te 17 o nga ra o Hepetema, 1895, ki te whakawa ki te uiui hoki i nga tikanga o nga tono e mau i te Kupu Apiti i raro iho nei. Ki te kore te Kooti e tu a taua ra ka tu a muri tata atu ina watea etahi atu o ona raruraru.

I tuhia i tenei te 9 o nga ra o Hepetema, 1895.

NA TE HONEHANA,
Kai-Rehita.

[Wellington, 95-63.]

KUPU APITI

TONO KIA WHAKATUTURUTIA NGA TUKUNGA WHENUA.

Nama.	Te Ahua o te Tuku.	Te ra i hainatia ai.	Te ingoa o te whenua.	Nga ingoa o nga tangata e whai tikanga ana ki taua whakahaerenga.
199	He hoko (95-232)	22 o nga ra o Akuhata, 1895	Havelock, Tekiona 50	Eroka Whiro me etahi atu ki a James Hadfield Smith.
200	He hoko (95-233)	22 o nga ra o Akuhata, 1895	Havelock, Tekiona 23 me 26	Eroka Whiro me etahi atu ki a William Brownlee.

PANUITANGA.

Te Tari mo nga Tikanga o te Ture,
Poneke, 2 Pepuere, 1893.

HE panuitanga tenei kia mohiotia ai ko te Kooti Whakawa Tuarua i whakanekehia nei ki Awarua (Spring Creek), Wairau, a te 10 o nga ra o te marama nei, kua whakanekehia ano ki te 17 o nga ra o te marama nei, ki reira ano ki Awarua.

NA TE HONEHANA,
Kai-Rehita.

HE maha nga pukapuka a nga tangata Maori e tae mai ana ki te Tari nei, otiia ko te ingoa kau o te kainga i tuhia ki roto, ko te ingoa nui o te takiwa kahore tena i tuhia ki roto, engari ki te tuhi mai te tangata Maori i tana pukapuka ki te Kawanatanga me tuhi te ingoa o tana kainga me te ingoa ano hoki o te pouapeta e tutata ana ki taua kainga ki roto ki tana pukapuka, mehemeca ka peneitia ka haere tika atu te kupu whakahoki ki a ia.

NA TE HETEKETINI.